

หลักการเขียนรายงานวิจัย 5 บท

สมนึก ภัททิยธนี¹

จากประสบการณ์ที่ผู้เขียนได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ (Thesis = Ts) หรือ การค้นคว้าอิสระ (Independent = Is) ของนิสิตปริญญาโท ในสายสังคมศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ มาเป็นเวลานาน พบจุดบกพร่องของนิสิตเรื่องหนึ่ง ก็คือในช่วงที่เรียนเพียง 1-2 ปี แล้วทำวิจัย (Th หรือ Is) ก็ยังไม่มี Concept (ความคิดรวบยอด) เกี่ยวกับการเขียนรายงาน 5 บท คือเขียนอย่างไร มีหลักการที่ดี หรือไม่ทราบว่าแต่ละบทมี Concept ว่าอย่างไร เมื่อเป็นเช่นนั้น ก็จะมุ่งเขียนอย่างไร้จุดมุ่งหมายปลายทาง หรือลอกเลียนวิธีการเขียนตาม ๆ กันจากรุ่นพี่ แม้ภาควิชาวิจัยและ ประเมินผลของแต่ละมหาวิทยาลัยได้ช่วยเหลือ แนะนำในการเรียนหรือการเขียนรายงานวิจัย 5 บท ก็ไม่เกิดมรรคผลเท่าที่ควร

ดังนั้นบทความนี้จึงต้องการแสดงให้เห็นว่า การเขียนรายงานวิจัยแต่ละบทมี Concept เป็นอย่างไรจะช่วยให้มี Concept ในการเขียนรายงาน 5 บท ตรงกันและเป็นไปตามหลักการ ซึ่งน่าจะช่วยให้การเขียนรายงาน 5 บท มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น หรือเขียนอย่างมีความหมาย

บทที่ 1 บทนำ

1. ภูมิหลัง ต้องเขียนเหตุผลของปัญหาที่จะทำวิจัยในภาพกว้าง หรือใกล้สิ่งนั้นเข้าสู่ จุด ที่ทำวิจัยหรือใกล้สิ่งนั้น (ควรมีเอกสารอ้างอิงของอาจารย์ภาควิชา/คณะที่ศึกษาด้วย)

โดยทั่วไปจะกล่าวถึง 1.ปัญหา 2.ตัวแปรหรือพฤติกรรมที่จะทำวิจัย 3.กลุ่มตัวอย่าง 4.เทคนิค/วิธีที่จะทำวิจัย (ควรมีความยาว 3 – 6 หน้า)

2. กรอบแนวคิด (ถ้ามี) แสดงถึงแนวความคิด ปรัชญา/หลักการ ต้องอ้างอิงตำรา หรือ เอกสารที่นำมาเป็นกรอบแนวคิดด้วย (ไม่ใช่อ้างอิงงานวิจัยของอื่นมาเป็นกรอบ เพราะเท่ากับลอก เลียนการทำวิจัยของคนอื่น) งานวิจัยบางเรื่องที่ต้องใช้ทฤษฎี หลักการของนักวิชาการก็ควรมี กรอบการทำวิจัย บางเรื่องไม่ต้องมีกรอบก็ได้ เพราะหลักสำคัญของการทำวิจัยจะพิจารณาจาก จุดมุ่งหมายของการวิจัย

3. จุดมุ่งหมาย ต้องเขียนให้กะทัดรัด ชัดเจน จัดลำดับตามผลการวิจัย ที่จะเสนอใน บทที่ 4 อาจจะมีการปรับเปลี่ยนจุดมุ่งหมายให้กระชับขึ้น เมื่อจะเขียนบทที่ 4 (ไม่ควรเอาชื่อเรื่อง การวิจัยมาเป็นจุดมุ่งหมาย เพราะจุดมุ่งหมายต้องมีรายละเอียดมากกว่าหัวข้อเรื่อง)

---

¹ รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4. ความสำคัญ ต้องคิดไว้ล่วงหน้าก่อนทำวิจัยว่า งานวิจัยนี้มีคุณค่า หรือมีประโยชน์หรือไม่ ถ้าคิด ว่ามีความสำคัญหลายประเด็น ก็เขียนเป็นรายชื่อ (ไม่ควรเกิน 3 ข้อ) และข้อความที่เขียนต้องเป็นจริงพอสมควร

เมื่อมีหัวข้อความสำคัญแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องมีหัวข้อประโยชน์ของการวิจัยอีก เพราะความสำคัญย่อมมีคุณค่ากว่าประโยชน์ของการวิจัย

5. สมมุติฐาน (ถ้ามี) ถ้ามีสมมุติฐานต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย (มักจะเรียงไว้เป็นข้อหลังๆ ในจุดมุ่งหมาย) และต้องทำการทดสอบสมมุติฐานเพราะเป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแล้วอ้างอิง (Generalized) ไปยังประชากร ถ้าไม่มีการทดสอบสมมุติฐานแสดงว่าข้อมูลที่เก็บมาเป็นข้อมูลเฉพาะของกลุ่มตัวอย่าง

6. ขอบเขตของการวิจัย ประกอบด้วย

6.1 ประชากร ต้องระบุให้ชัดเจนว่าเป็นใคร อยู่ที่ไหน (ถ้าเป็นสถานการศึกษาต้องระบุ อำเภอ จังหวัด หรือสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาให้ชัดเจน)

6.2 กลุ่มตัวอย่าง พิมพ์ลื้อประชากรแล้วระบุเพียง เลือกลง(Sampling) หรือสุ่ม(Random) โดยวิธีใด(ไม่ต้องระบุวิธีกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างว่าใช้ตาราง หรือใช้เกณฑ์ และไม่ต้องแสดงรายละเอียดการได้มาของกลุ่มตัวอย่าง)

6.3 ตัวแปร (ถ้ามี) ถ้ามีสมมุติฐานจึงจะมีตัวแปร (หากไม่มีสมมุติฐานก็ไม่ต้องเสนอตัวแปร เพราะถึงมีตัวแปรก็ไม่เกิดประโยชน์ พูดอีกนัยหนึ่งก็คือ การระบุตัวแปรก็เพื่อทดสอบสมมุติฐาน)

นิสิตมักใส่หัวข้อ เนื้อหาการทำวิจัยลงไปด้วยโดยไม่จำเป็น เพราะชื่อเรื่องวิจัยก็ระบุเนื้อหาแล้ว ส่วนกำหนดเวลาในการทำวิจัย จะอยู่ในบทที่ 3 เพราะเป็นเรื่องของการดำเนินการวิจัย ไม่ใช่บริบทของการทำวิจัย (บทที่ 1)

7. นิยามศัพท์เฉพาะ หัวข้อนี้ตรงกับคำว่า Definition เป็น การนิยามคำที่มีความสำคัญ (Key Words) ของการวิจัย และคำที่มีความสำคัญของการวิจัยที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น ไม่ใช่เป็นนิยามทั่วไป จึงไม่ควรลอกมาจากเอกสาร ตำรา และไม่จำเป็นต้องมีการอ้างอิง เว้นแต่ใช้ข้อความตรงกับเอกสารตำรา จริง ๆ

นิยามศัพท์เฉพาะต้องกล่าวถึงพฤติกรรมหรือวิธีการตามหัวข้อที่จะทำวิจัย เพื่อแจ้งให้คนอ่านทราบว่างานวิจัยครั้งนี้หมายถึงอะไร อย่างไร เพราะหัวข้อเรื่องคล้ายกัน แต่เป็นคนละความหมาย หรือคนละ Concept เช่น หัวข้อวิจัยที่ขึ้นด้วยคำว่า “การพัฒนา...” แต่ละสาขาจะมีความหมายต่างกัน จึงต้องมีนิยามให้ชัดเจนว่าหมายถึงอะไร อย่างไร และครอบคลุมไปถึงอะไรบ้าง

บางครั้ง นิยามศัพท์เฉพาะต้องชัดเจนในความหมาย และวิธีการวัด หรือวิธีเก็บข้อมูล จึงต้องระบุเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลด้วย เรียกนิยามลักษณะนี้ว่า “นิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational Definition)” เช่น “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน” หมายถึง ผลการเรียนรู้ในเรื่อง... ที่

สามารถวัดด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ
ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

สรุปการเขียนบทที่ 1 บทนำ

เป็นเรื่องของบริบทในการทำวิจัย เพื่อให้ผู้อ่านงานวิจัยได้ทราบว่า วิจัยครั้งนี้จะประกอบด้วยสาระอะไรบ้างอย่างกะทัดรัด ไม่เกี่ยวกับการดำเนินการ หรือการจัดกระทำ (Action) ส่วนหัวข้อ “ข้อตกลงเบื้องต้น” มักจะไม่กล่าวถึง(เป็นเรื่องที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ในเชิงวิทยาศาสตร์เบื้องต้น เช่น กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยความเต็มใจ เป็นต้น)

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

มักได้แก่ ทฤษฎีหรือหลักการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่จะทำ ผู้วิจัยจะต้องค้นคว้าให้ได้มากพอสมควร เพื่อไม่ให้เกิดการวิจัยไปซ้ำซ้อนกับงานวิจัยของคนอื่น หรือช่วยให้การทำวิจัย มีความคมชัด ถูกทิศทางมากยิ่งขึ้น (คล้ายคนเราจะทำอะไร ก็มีการสำรวจดูทำเล หรือตรวจสอบความจริงบางอย่าง เพื่อป้องกันความบกพร่อง หรือความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้น) การเขียนเอกสารอ้างอิงต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1.1 ลำดับเหตุการณ์ก่อน หลัง ถ้าเป็นเรื่องของสถานศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียน ต้องกล่าวถึงหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเสมอ (ส่วน พ.ร.บ.ที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องมีมาก่อนหลักสูตร ไม่ต้องกล่าวถึงก็ได้)

1.2 ความทันสมัยของเอกสาร ไม่ควรเป็นเอกสารที่ผลิตมานานเกินไป เว้นแต่เอกสารที่มีคุณค่า มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

1.3 ในหัวข้อนี้ต้องอ้างอิงข้อความที่น่ามาใช้ให้ถูกหลักเหตุและผล (เช่น อ้างหลายหน้าแต่เอมาน้อยหน้าเสมือนสรุปมาก็ได้ แต่อ้างจำนวนน้อยหน้าเมื่อเอามาจริงมากกว่าที่อ้างเท่ากับเขียนงานโกหก)

1.4 การอ้างอิงเอกสารตำราต้องอ้างอิงชื่อผู้แต่ง หรือสถาบันแห่งนั้น ไม่ใช่อ้างอิงชื่อเอกสาร ตำรา หากนำข้อความจากงานวิจัยของคนอื่น ก็ไม่ใช่อ้างอิงชื่อผู้วิจัย ต้องอ้างอิงเจ้าของข้อความจึงต้องอ้างอิงต่อให้ถึงผู้เป็นเจ้าของเอกสาร ตำรา (ผลงานของผู้วิจัยอยู่เฉพาะในบทที่ 4 คือรายงานวิจัยเท่านั้น)

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คือ งานวิจัย (รวมถึงการค้นคว้าอิสระ = Independent Study หรือวิทยานิพนธ์ = Thesis หรือ ดุษฎีนิพนธ์ = Dissertation) ที่มีคนทำไว้แล้ว และมีส่วนเกี่ยวพันหรือเกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่กำลังจะทำ สามารถนำมาอ้างอิงได้เพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้จะทำวิจัยเป็นผู้ใฝ่รู้ เป็นผู้ที่มีรู้กว้าง ทำให้รู้ว่ามีคนทำวิจัยไว้และผลเป็นอย่างไร จะสอดคล้อง หรือขัดแย้งกับงานวิจัยของเราหรือไม่ ช่วยให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะทำการวิจัยให้เกิดความกระจ่างในสิ่งเหล่านั้นมากขึ้น

หมายเหตุ

1. การค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ต้องค้นคว้ามามาก่อน และจะเขียนอยู่ในเค้าโครงวิจัย 3 บท (Proposal)

2. การค้นคว้าต้องเขียนบรรณานุกรมอ้างอิงให้ถูกต้องไปพร้อมกัน จะได้ไม่เป็นภาระการค้นเอกสารอ้างอิงภายหลัง

3. การค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต้องเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่กำลังจะทำ โดยเฉพาะเกี่ยวกับพฤติกรรมที่จะทำวิจัย (หรืออาจจะเกี่ยวข้องกับตัวแปรหรือกลุ่มตัวอย่าง) ถ้าหางานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่ได้ ก็ต้องค้นคว้าทฤษฎี หรือหลักการของเรื่องที่จะทำวิจัยมาอ้างอิงแทน

4. ควรหาวิธีเรียงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาจจะเรียงตามเหตุการณ์หรือเวลาก็ได้

สรุปการเขียนบทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยต้องค้นคว้าองค์ความรู้จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจริง ๆ ไม่ใช่ลอกมาจากบทที่ 2 ในงานวิจัยของคนอื่น บ่อยครั้งที่พบว่าเป็นการอ้างอิงผิดเพี้ยนจากข้อความจริงในเอกสาร ตำรา ที่เป็นต้นฉบับ ทำให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของเอกสาร ตำรา อย่างเลี่ยงไม่ได้

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ยกข้อความประชากร และกลุ่มตัวอย่างจากบทที่ 1 มาอีกครั้งหนึ่ง โดยมีหลักดังนี้

1.1 ถ้างานวิจัยครั้งนี้เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non Probability) ข้อความจะเหมือนกับข้อความในบทที่ 1 โดยนิยมใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

1.2 ถ้างานวิจัยครั้งนี้เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability) จะเรียกว่า การสุ่ม (Random) การเขียนเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง จะเพิ่มขึ้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 ชั้น ได้แก่

ชั้นที่ 1 เป็นการกำหนด ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (ไม่ได้ขึ้นกับวิธีการเลือกหรือวิธีสุ่ม) นิยมอ้างอิงอย่างใดอย่างหนึ่ง จาก 3 แบบ (ใช้ตารางสำเร็จรูป หรือใช้เกณฑ์ หรือใช้สูตร)

ชั้นที่ 2 เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบใดแบบหนึ่ง (มักจะสุ่มแบบแบ่งชั้น หรือแบบแบ่งกลุ่ม หรือแบบหลายขั้นตอน มักจะไม่ใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย หรือการสุ่มแบบเป็นระบบ แต่รายละเอียดของแต่ละขั้นตอนของการสุ่มที่อ้างอิงจะเป็นการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เช่น ชั้นที่ 2.1 ใช้อำเภอในจังหวัด ก. เป็นหน่วยการสุ่ม ทำการสุ่มอย่างง่าย มา 40% พบว่าได้ 4 อำเภอ ประกอบด้วย โรงเรียน 164 โรง เป็นต้น)

เมื่อแสดงขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างครบทั้ง 2 ชั้นแล้ว มักจะแสดงรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง ในรูปของตาราง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในทางการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมักจะเป็นแผนการสอน แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบวัด การสัมภาษณ์ หรือการสังเกต (การประเมินไม่ใช่เครื่องมือในการเก็บข้อมูล เพราะการประเมิน คือ การตัดสินสิ่งที่ได้จากการวัดผล)

การกล่าวถึงเครื่องมือชนิดใดๆ ควรระบุรายละเอียดให้มากพอสมควร อ่านแล้วเข้าใจ ลักษณะของเครื่องมือชนิดนั้น ๆ

3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ

การทำวิจัยมีขั้นตอนสำคัญมากตอนหนึ่งก็คือ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ต้องมีคุณภาพ มิฉะนั้น ข้อมูลที่ได้ก็เลอะ (เปรียบได้กับขยะ) ขึ้นต่อมานำข้อมูลมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิจัย ก็กลายเป็นผลงานที่ขาดความน่าเชื่อถือ หรือเป็นบาปต่อผู้ที่เอาผลงานไปใช้ เพราะเป็นผลงานเท็จ ดังนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้อุปกรณ์ขาดคุณภาพจึงมีการตรวจสอบ ตามขั้นตอนดังนี้

3.1 สร้างเครื่องมือขึ้นจำนวนหนึ่ง (โดยมีจำนวนมากกว่าที่ต้องการใช้จริง 20% – 50%)

3.2 หาความเที่ยงตรงทั้งฉบับ (Validity) โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3–5 คน ให้ช่วยพิจารณารายละเอียดของเครื่องมือทุกชนิดที่จะใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยจำนวนข้อของเครื่องมือแต่ละชนิดที่ผ่านเกณฑ์ต้องมากกว่าที่จะใช้จริง (สร้างเพื่อไว้ 20%–50% ผ่านเกณฑ์ อาจจะเหลือมากกว่า 20 % แต่น้อยกว่า 50% ก็ได้)

3.3 หาความยากง่าย (สำหรับแบบทดสอบ) และอำนาจจำแนกรายข้อ โดยการทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) กับกลุ่มบุคคลที่คล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วคัดเลือกจำนวนข้อที่ผ่านเกณฑ์ให้ได้พอดีกับจำนวนที่ต้องการใช้จริง

3.4 นำจำนวนข้อของเครื่องมือแต่ละชนิดที่จะใช้จริงซึ่งคัดเลือกไว้แล้ว ไปหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability)

3.5 พิมพ์เครื่องมือเป็นฉบับจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระบุวันเวลา ว่าเก็บข้อมูลเมื่อไร อย่างไร

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระบุลำดับขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลว่าจะทำอย่างไร

6. สถิติที่ใช้

โดยทั่วไปสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะมี 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบเครื่องมือ เช่น สูตรการหาค่าความเที่ยงตรงทั้งฉบับ สูตรการหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ

กลุ่มที่ 2 สถิติพื้นฐาน มักจะได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

กลุ่มที่ 3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน (ถ้ามี)

ส่วนการหาค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) และดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ไม่ใช่เรื่องของสถิติ แต่เป็นการใช้สูตรหาค่า E_1/E_2 E.I. โดยนิยามที่จะเรียงไว้หลังสถิติทั้ง 3 กลุ่ม

สรุปการเขียนบทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นส่วนที่บรรยายถึงขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำการวิจัยจริง จึงต้องเขียนให้ผู้ผู้อ่านเห็นภาพพจน์ว่า ผู้วิจัยดำเนินการอย่างไรเป็นขั้นตอนอย่างไร ในทุกหัวข้อเรื่องของบทที่ 3

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล คือจะแบ่งเป็นกี่ตอน จัดลำดับอย่างไร

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ถ้าเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ มักจะเสนอในรูปแบบของตาราง

หมายเหตุ ชื่อหัวข้อบทที่ 4 ควรตั้งชื่อว่า ผลการวิจัย เพราะบทที่ 4 กำหนดชื่อว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะซ้ำกับหัวข้อย่อยที่ 3 คือผลการวิเคราะห์ข้อมูล (ทำไมชื่อหัวข้อใหญ่กับชื่อหัวข้อย่อยซ้ำกัน ต่างกับบทอื่น ๆ ที่ชื่อไม่ซ้ำกัน)

สรุปการเขียนบทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ต้องจัดลำดับผลการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการวิจัยเสมอว่า ตอบจุดมุ่งหมายได้ทุกข้อหรือทุกส่วนหรือไม่

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. เป็นการกล่าวถึงจุดมุ่งหมาย(หรือหัวข้ออื่น ๆ ด้วย) และสรุปผลการวิจัย ซึ่งย่อมาจากบทที่ 4 (หากจะอ่านผลงานวิจัยที่สั้นกว่านี้ก็คืออ่านในบทคัดย่อ)

2. สิ่งที่สำคัญมากที่สุดในบทนี้ก็คือ การอภิปรายผล ซึ่งผู้วิจัยต้องแสดงความสามารถในการวิจารณ์ ถึงเหตุและผลของการวิจัยที่ค้นพบ ว่าที่เป็นเช่นนั้นเพราะอะไร หรือทำไมจึงได้ผลเช่นนั้น ในทางวัดผล ถือเป็นพฤติกรรมขั้นสังเคราะห์ความสัมพันธ์ คือทำการวิพากษ์ วิจารณ์ ถึงผลที่ได้จากการวิจัย ส่วนที่จะสอดคล้องกับผลการวิจัยของใครที่ทำมาก่อนหน้านี้ก็เอามาเขียนทีหลัง ซึ่งไม่สำคัญเท่ากับ การสังเคราะห์ความสัมพันธ์

3. ข้อเสนอแนะให้กับผู้ที่ทำวิจัย หรือการนำผลงานวิจัยไปใช้ ต้องเสนอแนะตาม ผลที่เกิดจากผลของการวิจัยเท่านั้น

สรุปการเขียนบทที่ 5 อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นการย่อความในส่วนที่เป็นผลของการวิจัย ที่มาจากบทที่ 4 และที่สำคัญมากก็คือ วิธีการอภิปรายผล เพราะเป็นการแสดงความสามารถในการสังเคราะห์งานของผู้วิจัย กล่าวโดยสรุป

1. หากต้องการทราบประเด็นสำคัญของการทำวิจัยทุกขั้นตอนที่สั้นที่สุดก็คือ อ่านบทคัดย่อ หากต้องการทราบผลการวิจัยโดยสรุปสั้น ๆ ก็อ่านบทที่ 5 หากต้องการทราบผลการวิจัยทั้งหมดก็อ่านบทที่ 4 หากต้องการทราบบริบทของการทำวิจัยว่าประกอบด้วยอะไรบ้างก็อ่านบทที่ 1 และหากต้องการทราบความรู้เบื้องต้นที่จะมาสนับสนุนงานวิจัยก็อ่าน บทที่ 2 (เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง) และหากต้องการทราบวิธีการดำเนินการวิจัยก็อ่านบทที่ 3

2. จากที่กล่าวมาทั้ง 5 บท ก็เพื่อให้ผู้ที่จะทำวิจัยได้ทราบถึง Concept (ความคิดรวบยอด) ของแต่ละบทว่า จะกล่าวถึงอะไรบ้าง และกล่าวเพื่ออะไร หรือประเด็นสำคัญของแต่ละบทคืออะไร มิฉะนั้นผู้วิจัยจะเขียนแต่ละบทอย่างลอย ๆ ไร้จุดหมายก็จะกลายเป็นงานวิจัยที่ขาดคุณภาพ